

Tudósok és a városfejlesztés

A szegedi akadémiai székház klubjában érdekes előadásorozatot kelti fel a város tudósainak érdeklődését. A városi tanács vezetői, szakemberei vitával egybekötött tájékoztatókon hívják fel a figyelmet a Szeged jelenével és jövőjével kapcsolatos tervekre. Legutóbb **Takács Máté** főépítész tartott előadást Szeged távlati fejlesztési tervéről, arról, hogy miként alakul majd 180, 210 és végül 250—300 ezer lakosú metropolissá a város. Az előadást követő vitában felszólalt **dr. Wagner Richárd** tanszékvezető egyetemi tanár, **dr. Szádeczky-Kardoss Samu** tanszékvezető egyetemi tanár, **dr. Alföldy Lajos** egyetemi tanár, a biológiai központ igazgatója, **dr. Szőkefalvi-Nagy Béla** tanszékvezető egyetemi tanár, a SZAB elnöke és **dr. Obál Ferenc** tanszékvezető egyetemi tanár.

A távlati fejlesztési terveket — az új lakónegyedek kialakítását, a Belváros rekonstrukcióját, a közlekedés korszerűsítését, az ipartelepítés ellenpontozását stb. — minden jelenlévő tetszősnek és nagyvonalúnak tartotta, a vita akörül alakult ki, hogy mennyire gyökeresnek a változások. 1980-ig Szegeden 29 ezer 200 lakost kell felépíteni — nem is szólva más fontos építkezésekről —, s ha utána csökken is az építkezés megfeszített üteme — ahogy dr. Szőkefalvi-Nagy Béla felvetette —, mindenképpen nagyobb építőipari kapacitásra lenne szükség, illetve annak megfelelő koncentrációjára. A megoldásban nagy szerepe lehet az új mélyépítő vállalatnak, amely modern, új gépeivel sok terhet vesz le az építőipar válláról.

Az új terv ipartelepítési koncepciója arra épül, hogy az egyútvárosi tömörített üzemek, gyárak ne okozzanak közlekedési problémákat: mintegy ellenpontozza az eddigi iparkörzetet azzal, hogy a várostól délnyugatra helyezi el a vegyikombinatot, délen — a szegedi oldalon — raktározatot és élelmiszeripari bázist kíván létrehozni, Újszegeden pedig könnyűipari telepítést. **Dr. Wagner Richárd** — elismerve ennek előnyeit — arra hívta fel a figyelmet, hogy a telepítéseknel bizonyos esztétikai szempontból

nem mellőzhető az éghajlati tényező — például a szél — figyelembe vétele. Utalt arra, hogy egyes ipari üzemek kellemetlen módon szennyezik a levegőt: erről akár „szagdolgozat” is lehetne néha írni Szegeden.

Sok szó esett a közlekedésről is. Ezzel kapcsolatban dr. Alföldy Lajos annak érdekében emelt szót, hogy az E-5-ös út mielőbb csökkentse a belső úthálózatra háruló terheket, s azt az érdekes megoldást is elképzelhetőnek tartotta a társai villamosonval átépítésénél, hogy a villamos kerülje meg a városrészt, és a Szilléri sugárúton haladjon visszafelé. Mások elfogadva, hogy a legmozgalmasabb jármű a busz, azt is felvetették, hogy az is szennyezi a levegőt. Régi problémája a városnak, hogy — éppen a sugaras felépítés következményeként — nem tudják megoldani az észak—déli közlekedést. **Dr. Obál Ferenc** professzor ezért arra hívta fel a figyelmet, hogy — különösen a Tisza vízszintjének szabályozása után — a rakparti út alkalmas lenne nagyobb forgalom lebonyolítására. Ez — mint Takács Máté válaszában kiderült — egybeesik a Tisza-part rendezésével foglalkozó tanulmányterv (s hamarosan: kiviteli terv) elképzeléseivel. A rak-

parti út a Római körúttól a Vaspálya utcáig tart majd, s a szabadtéri játékok idején fontos szerepet játszik a forgalom elterelésében is: ugyanis lesz ki- a bejárata a Roosevelttérre is.

Szeged téli sportéletét dr. Szádeczky-Kardoss Samu vette védelmébe, szerinte a városnak nemcsak alkalmi jégpályák kellenének, mert így tanú lehetünk a sportélet további sorvadásának. Eppen ezért meglepődéssel nyugtázta, hogy — ha nem is túl hamar — de két műjégpálya is létesül: mindkettő egy-egy fontos létesítmény télen felszabaduló energia kapacitásából működik majd. Most készülnek ugyanis a kiviteli tervek az újszegedi sportcsarnokhoz — amely eredetileg fedett uszodának indult —, az ennek légkondicionálásához szükséges készülékek energiájával télen az átel-lenben levő sarkon műjégpályát lehet fenntartani. Ehhez hasonlatos terv az is, hogy a vágóhid rekonstrukciója után a Shell-kút környékén létesítsenek jégpályát.

A vitában szóba került az úgynevezett „telepek” ügye is, amelyek fejlesztését dr. Wagner Richárd sürgette: hiszen a körtöltésen kívül ezek bizonyos szempontból — árviz, belvíz — hátrányos helyzetben vannak. A főépítész felvilágosító szavaiból kitűnt, hogy a körtöltésen kívüli telepek lakásállománya rendkívül jó, tehát jogosan áldozott a város közművesítésükre. Nagy gond azonban továbbra is a szennyvízelvezetés: csak áttemelőkkel lehet megoldani.

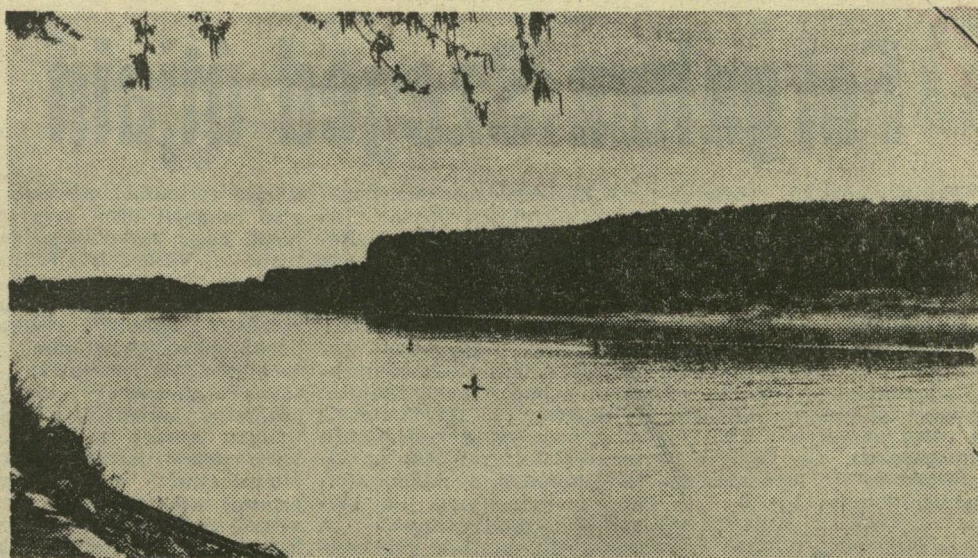
A harmadik körút, a sorházak, a vasúti híd — megannyi hozzászólás témája tette példássá még a vitát: Szeged tudósai feltétlenül figyelik a város sorsát, szakmai tudásukkal csakúgy mint ölfeltekkel, készek hozzájárulni a szép tervek megvalósításához.

Veress Miklós

Marx és Engels emlékmű

Budapest közterületi díszszoberében új, monumentális képzőművészeti alkotást avattak pénteken: **Marx és Engels** közös emlékművét, a Jászai Mari téren. A nemzetközi munkásmozgalom két kimagasló alakjának közös szoborművét a munkásszobor nem-

zetközi ünnepéhez, május elsejéhez kapcsolódó esemény-sorozat keretében adták át a fővárosnak. Az avató ünnepségen megjelent **Kádár János**, az MSZMP KB első titkára is. Az emlékművet **Szegedi György** szobrászművész és **Schall József** építőkész alkotta.

A folyó és a táj

A mai öregek és az utá-nuk következő nemzedékek jó emlékszenek arra, amikor a Tisza Szegednél is benépesült hajókkal, uszályokkal, vízen úsztatott, tutajként összekapcsolt szállí-fakkal. Kora tavasztól szinte a jégtáblák szállingózásáig sosem nyugodott meg a víz tükre. A rakpartnál ki- vagy befelé pakoltak az uszályokon, a vontatók pedig sűrűgtek, újabb szállít-mányokat kaptak kötélvég-re. Sokféle zászló, sokféle nép találkozóhelye volt akkoriban Szeged, amelynek a Tiszához közeli utcáiban hangulatos kiskocsmák vár-tak az idegen és magyar nyelvű hajósokat, hogy le-öblítsék a torkukra tapadt szén- és gabonaport, kiszél-őztessék magukból a do-hány és a keleti fűszerek emélyítő illatát.

A VIZ MŰLTJARÓL

A Tiszának ezt a régi arcvonását elkoptatta már az idő. Csak az emlékezet, a város-történet írott lapjai és meg-sárgult fényképek adják tudtára a mának és az utó-kornak, hogy valamikor élt, nagyon élt ez a folyó, amely-re annak idején Petőfi Sándor is rákiáltott: „Mint az örült, ki letépte láncát...” Ezt a rettegéssel párosult valóságot hetekig tartó meg-feszített küzdelemben éltük át mi is 1970 tavaszán. A tájtéző áradat és a nyom-ban felgyülemlt talajvíz lecsillapítása csak az Alsó-Tisza-vidéken 315 millió fo-rintunkba került, s talán megint száz évek múltán fe-szül úgy egymásnak az em-

ber és a víz, mint akkor. Most megint ott tartunk, csapadéktól bőséges tél után, hogy „nincs” a Tiszában víz és elégséges áztató eső sem voltak áprilisban. A föl-dek szárazak, a gázlok pedi-g nemsokára kilátszanak a Tiszából, mint rekkenő nyar-kaiban. Hacsak az aranyat érő májusi eső és a zöldár, a hegyek árnyékos oldalá-ról lecsöpögő hálé teknőt da-gasztó levonulása nem segít.

A Tisza normális, hajózás-ra alkalmas vízállásának le-sóványodását a múlt század végi folyószabályozással okolják a laikusok. A hal-állomány ritkulását is ezzel magyarázzák és a hullámte-rek lecsapolásával. A vízke-elfolyását valóban gyorsítja az egyenes út, a kanyargók levágása, csak hogy a szabá-lyozás előtt megannyira al-kalmatlan volt a Tisza hajó-zása, mint manapság. E cikk elején rajzolt kép tehát csak részben igaz a Tisza múlt-járól. Abban az időben is az időszakosság volt a jel-lemzője a zavartalan hajó-zásnak. Igaz, teherforgalom manapság alig számottevő a Tiszán, a Szolnok—Szeged közötti személyforgalom pedi-g 1964-ben megszűnt, mert már senki sem akar lassan utazni. A vízügyi igazgató-ság Tokajból évente mintegy 20 tonna követ szállítat le ide víziúton, a homokbányá-szat pedig a Maros torkolá-tától fölfelé kotorják a med-ret homokért.

VÍZ HELYETT TENGELYEN

A másod- dik világhá- ború után a technikai fejlődés abszolút gazdasági feltétele tengelyre rakatta az addig víziúti szállításokat is — a gyorsaság érdekében az idő-szakosság kikapcsolása mi-att. Kis országnak, amilyen mi vagyunk, erejét megha-ladó a korszerű hajóútt ki-építése, csak az olcsóbb szállít-ás érdekében. Önmagában nem is ez, hanem az öntözé-ses gazdálkodás, eddig vízhez mesterséges úton nem jutott területek hasznossá té-tele és energiabázisok kiépi-tése az elsődleges azokkal a tervekkel, amelyek napja-inkban valósultak meg és valósulnak meg ezután. Sok milliárdos költséggel épül a tiszalöki duzzasztó- és erő-mű nagyobb teljesítményű párja Kiskörén. Azt követi majd a Csongrádnál terve-zett visszaduzzasztás. A szomszédos Jugoszláviában Becsejnél — régi néven Tö-rökbecse — hozzákezdtek a Tiszán egy duzzasztó erőmű építéséhez, amely Szegedig érezeti majd hatását. A közös elgondolás tehát olyan nemzetközi vízi úttá fejlesz-ti majd a Tiszát, amelyen zavartalanul közlekedhetnek a mélyebb merülésű hajók és vontatók is. S innen csak egy lépés a következő terv megvalósítása: a hajókat hordó Duna—Tisza-csatorna megepitése. Miért? Elsősor-ban, hogy a Tisza vizet kap-jon a Dunából, másrészt be-kapcsolódni a szállítási nem-zetközi vérkeringésébe ví-zen is. A visszaduzzasztott Körösől mehetnek majd a hajók a Tiszára, onnan ró-

vid úton a Dunára, ame-lyen kijuthatnak német vi-zeken az Északi-tengerig.

A Dunára vonatkozó vízi úti program ugyanis befeje-zést nyer a Vaskapu román —jugoszláv kiépítésével. Osztrák és német területen is készek a munkával. Bu-dapest fölött Nagymarosnál kell csak egy viszonylag szűk szakaszon csehszlovák —magyar összefogással — a már előrehaladott tervek alapján — a Duna vízmély-ségét javítani egy duzzasztó-erőművel. Térképen huzi-gálva a vonalakat, mindez nagyon egyszerű. A valóság-ban a technika gigászi ere-jével fordul az ember a termé-szet arcúlatának megvál-toztatására. Mindebben csak másodlagos és járulékos eredmény lesz a korszerű vízi út. A fő ok: a vizeket visszafogni, átalakítani en-ergiává, illetve öntözésre hasz-nálni. A Tiszából az öntözé-ses időszakban másodper-cenként 13—14 köbméter vi-zet vesznek ki Szegedől Csongrádig. Ki föltűntek le-vő megyék gazdasági szin-tén szippantgatják a vizet, addig az összehangolt pon-tig, amikor szükség esetén a víz kivételére korlátozást rendelhetnek el első, másod-ik és harmadik fokozatban, mert máskülönbön közvet-len veszély fenyegetné a Tisza élővilágát.

TISZA MARAD-E A FOLYÓ?

Hát itt tartunk; kevés a víz, tehát bőségében vissza kell tartani. S még mindig hátra van Bács megyében a hatalmas kiterjedésű ho-mokhátság, aszályos év-szakban szárazságban siny-lődő területnek és Csong-rád megyének az ugyanilyen hátrányú nyugati része. A Tisza jelenlegi vízhozamá-ly ezeket a területeket többlépcsős kiképzéssel nagy-on drágán lehetne csak öntözni. A Duna—Tisza-csa-torna megepitésével — amelyre tanulmányok bőse-gé születtek már — viszont véglegesen kikapcsolhatjuk majd a természet szeszélyét.

S végül a gazdasági ér-dek mellett jól megfér az embernek a természet felé fordulása, üdülőtelepek ki-építése a Tisza mellett. Csak maradjon meg a víz tisztá-sága is! — hallatszik az ag-godalom hangja, hiszen meg-figyelők szerint a Sajó, a Bodrog időnként ipari ere-detű szennyezettséggel öm-lik a Tiszába. A vizek tisztá-ságán örködni nálunk tör-vény. A duzzasztással nyert vizek élővilágára viszont még inkább kell vigyázni, hiszen az öntisztulás lela-sul az elfolyás kikapcsolásá-val, másrészt szennyezett vízzel nem öntözhetjük azt a növényzetet, amely embe-ri táplálékul szolgál. A foly-ók mai hasznosítása — köztük a Tiszé is — lám, mennyire sokrétű terv, tevé-kenség és eredmény össz-hangolását követeli ma és holnap. A históriából is-merjük: Szeged a Tiszának köszönheti létét, a folyó vi-zent jövőjét a várostól is várja.

Lódi Ferenc

Ünnepünk történelmi hagyományá-nak forradalmisága ebben nem me-rül ki! Fontos vonása volt és maradt az a képesség, hogy kifejezze a fejlő-dő, a változó társadalmi valóság adott állapotát, egyben jövőjének szükségleteit is!

Nyolc évtized alatt sokat változott a világ szociális arculata. Több mint fél évszázados már az első győztes munkáshatalom. A Szovjetunió párt-ja, munkásszövetsége és népei hallat-al áldozatokat hoztak a társadalmi haladásért, azért, hogy a munkás-ság forradalmi májusának eszméi megtestesüljenek, anyagi, technikai, politikai, erkölcsi, katonai erővé váljanak. Egyetlen internacionalista sem felejtetheti el, hogy a Szovjetunió nélkül nem létezhetne szocialista világrendszer. A népek egész sorának történelmi tapasztalata igazolja, hogy a mai kor munkásmozgalmának vezetői elszakított részét az egység, ösz-szeforrottság, a Szovjetunióval, párt-jával, munkásszövetségével, népeivel. Ezért küldjük mi is forró elvtársi, testvéri üdvözlésünket a világforra-dalmi folyamat centrumába, és írjuk májusi lobogónkra: „Éljen a kom-munizmust építő Szovjetunió, a szocializmus és a béke legfőbb táma-sza!”

A munkásszövetség ünnepén ar-ról sem feledkezhetünk meg, hogy a proletár internacionalizmus eszméje az utó-bbi negyedszázadban növelte a felsza-badult munka társadalmát építő or-szágok, így a mi felelősségünket is. Történelmi szükségessé vált, hogy je-lentkezzen a szocialista forradalom által-

nos törvényszerűségének és a konk-rét nemzeti sajátosságoknak össze-hangolása. Saját tapasztalatunkból és szomszédainkétól is tudjuk, le-hetnek olyan helyzetek, amikor a szocializmusellenes erők aktivizáló-dnak és belső válságállapot keletkezik. Az európai szocialista országok egy részében előállt az elmúlt években ilyen helyzet. Az SZKP XXIV. kong-rezssusa megadta a folyamatok mar-xista—leninista értékelését: „A szoci-alizmus mai világa sikereivel és táv-laival, minden problémájával egye-temben még fiatal, növekvő társadal-mi organizmus, amelyben még nem minden oltott végleges formát, amelyben még sok minden az elmúlt történelmi korszakok nyomait viseli. A szocializmus világa egészenben mo-zgásban van, állandóan tökéletesedik.”

Ennek az értékítéletnek nagyon is személyes, sorsunkat érintő igazsága van. Az MSZMP politikai vezetésével a mi népünk is leszúrta ugyanazeket a tanulságokat és elkezdte a ma-gyarországi szocializmus szakadatlan tökéletesítését. Ezt fejezi ki párt-unknak a X. kongresszuson megér-sített politikája, a mostani ország-gyűlési és tanácsai választásokon egész népünk által jóváhagyott Hazafias Népfrent programja is!

Minden, a nép sorsának javítását szolgáló intézkedés a szocialista vi-szonyok tökéletesítése, egyben inter-nationalista kötelességünk is.

Mindenképpen így kell felfognunk a falu és város közelkedését szolgáló szocialista agrárviszonyokat, a gazda-sági életet szabályozó reformot, élet-színvonal-politikánkat, a növekvő

társadalmi demokratizmust. Így fog-juk fel azt is, hogy az állam, a tár-sadalom képes már a korábbinál jó-val nagyobb figyelemben részesíteni a munkásszerveket, családát ne-velő, gondozó, egyben termelőmunká-t is végző édesanyákat, a pálya és éle-tet kezdő fiatalokat.

Május 1. a termelőmunka, az al-kotás ünnepe, mert minden érték a munkából fakad, mert egyedül a munka hozhatja csak létre az emberi élet fenntartásához szükséges javakat. A munka kapcsol-ja össze az együtt élő nemzedéket.

A munka a szocialista viszonyok kibontakoztatásának, fejlesztésének alapja, az egyes ember értékmerője, a megtermelt javak elosztásának igazságos mérceje. A társadalom bonyolult életének minden változása végső soron a munkából indul ki. Az emberek anyagi életfeltételeik újra-termelése során, a napi munkájukkal újratermelik a társadalmi viszonyo-kat is, amelyben élnek.

A szocializmus tökéletesítése során sokat meríthetünk ebből. Ezt teszik tömegesen azok a munkások, parasz-tok és értelmiségiek, akik tudatosan kutadják, alkalmazzzák a munka leg-hatékonyabb formáját, növelik tech-nikai—társadalmi szervezetségét, gaz-dasági hatékonyságát.

Ezért köszöntjük a munka ün-nepén az új társadalmi rend tudatos építőit, a szocialista brigádokat, ki-váló dolgozókat, újtítókat, a szocialis-ta munkaverseny kollektív és egyéni formáinak győzteseit, azt a szociális bázist, melyre lehet és kell támasz-kodni az új társadalom épületének építése, életének formálása során.